

Dagens frågor

Indexregleringen

Till de allra viktigaste punkterna i förra höstens regeringsdeklaration hörde löftet att indexreglera skatteskalorna. I fortsättningen skulle regering och riksdag, inte en oberäknelig inflation, bestämma skatteuttag och progressivitet.

Mot denna självklart rättvisa princip har den socialdemokratiska oppositionen rest ett snart sagt lidelsefullt motstånd. Med allsköns förvrängningar, tex påståendena att de indexreglerade skalorna skulle medföra orättvist stora skattesänkningar för de högre inkomsttagarna, har socialdemokraterna försökt föra in indexregleringen som ett moment i den politik i storkapitalets intresse, som regeringen säges föra. När nu Sveriges Radio är som den är får man vara tacksam för att den borgerliga pressen torde ha tillräcklig styrka för att effektivt påvisa ihålligheten i denna lögnpropaganda. Ty annat är det ju inte fråga om.

Men det är lätt att förstå varför socialdemokraterna opponerar mot indexregleringen. Genom inflationen kunde den socialdemokratiska regeringen i allt snabbare takt genomföra den radikala ekonomiska utjämning, som den ideologiskt band sig för under intryck av 1960-talets vänstervridning. Det hela fungerade så bekvämt. Varje år kunde man låta de hårda progressiva skatteskalorna slå allt värre på de inflationsutspädda lönehöjningarna – utan att lyfta ett finger. Sedan kunde man i efterhand justera skatteskalorna efter de egna fördelningspolitiska värderingarna. Det betydde att ju högre inkomsten låg på progressivskatteskalen, ju mera socialt orättvist proklamerades det vara att skydda inkomsttagaren mot den kombinerade effekten av inflation och marginalskatteeffekt. Med tabeller i krontal kunde man alltid visa att de stora skattesänkningarna i absoluta tal räknat kom de högre inkomsttagarna till del. Att de var hopplöst otillräckliga som inflationskompensation,

förtegs omsorgsfullt.

Sedan vi i Sverige nu dragits in i en inflationsprocess, som ingen kan veta när vi kommer ur, är den första förutsättningen för en kontroll över skattepolitiken och för en nedskärning av de numera helt förödande marginalskatterna, en indexreglering. Den är den nödvändiga fasta punkten för en överblick över systemets verkningar. Den är därtill nödvändig för att hindra att kraven i nästa års lönerörelse på kompensation för inflation och progressivitetseffekt frambringar en malström av löne- och prishöjningar, som skulle göra vårt redan nu mycket svåra samhällsekonomiska läge förtvivlat.

Dessbättre har de tre regeringspartierna i kategoriska ordalag bundit sig för indexregleringens genomförande i höst, ett löfte som till yttermera visso bekräftats i somras av alla tre partiledarna. Aldrig så högljutt oväsen från oppositionen kan inte gärna få annan effekt än att regeringen och regeringspartierna anstränger sig av alla krafter att tala om vad det är fråga om. En gammal regel i politiken är att man aldrig skall överskatta väljarnas kunskaper och aldrig underskatta deras förstånd. Får de kunskap om indexregleringens innebörd, kommer de att förstå den. Och har de en gång gjort det, blir det politiskt omöjligt att avskaffa den.

Stöd är småföretagarna

Nödtvungna brandkårsutryckningar till krisdrabbade företag, industribranscher och regioner har hitintills präglat 1977 års näringspolitik. Politiken har varit dyrbar. Räkningarna lyder i dag på mellan 10 till 15 miljarder, och alla notor har ännu inte presenterats. Alternativet i form av konkurser och kraftigt stegrad arbetslöshet hade varit en omöjlighet för den första borgerliga regeringen på 44 år. Vi får inte glömma att Sverige genomlevt den sämsta exportkonjunktu-

ren sedan andra världskriget.

Det bittra med de många miljarderna till de krisdrabbade branscherna är att det i så hög grad är fråga om förlorade pengar. De går åt till att under en övergångsperiod hålla företagen vid liv med konstgjord andning, så att avvecklingen och nedskärningen av rörelsen kan äga rum under lugna och för de anställda och samhället acceptabla former. I bästa fall kommer något positivt ut i slutändan: en nedbantad och omstrukturerad bransch, som kan hålla den internationella konkurrensen stången och lämna sitt bidrag till det svenska folkhushållet.

Den fråga som det i dag finns anledning att ställa till regeringen är vilka positiva åtgärder man ämnar vidtaga för att ta tillvara och utveckla det som är livskraftigt i svensk företagsamhet. Trots allt är det så, att ju mer pengar som vräkes in för att hålla liv i det som går dåligt desto mindre blir det över för nyföretagande och expansion i branscher som har framtiden för sig.

En avgörande test på regeringens vilja att göra något positivt för svensk företagsamhet kan bli den småföretagarproposition som aviserats av regeringen till hösten. Förväntningarna inom företagsamheten är stora inför vad den propositionen kan komma att innehålla. Och det med rätta. Skall svenskt näringsliv ha en chans att hävda sig i framtiden, måste det återigen bli lockande, lönande och möjligt att starta eget, att expandera, att företaga.

Rapporter från näringslivets organisationer säger att regeringen skött förarbetet på propositionen på ett utmärkt sätt. De berörda organisationerna har alla varit kallade till överläggningar, och öppenheten hos regeringens företrädare är påtaglig. Allt detta är en välkommen kontrast mot socialdemokratins nonchalanta och överlägsna attityd gentemot den mindre företagsamheten. Men det svåraste provet återstår: vad kommer propositionen att innehålla konkret?

Kommer regeringen att ha styrkan att göra någonting åt det som företagarna sätter allra främst: förmögenhetsbeskattningen, lagen om fåmansbolag, kreditfrågorna, Åmanlagen.

Propositionen blir också en kostnadsfråga. En förändring av förmögenhetsbeskattningen, som undantar det i familjeföretagen arbetande kapitalet, kostar pengar men naturligtvis ändå småsmulor i förhållande till de miljarder, som vräcks in i krisbranscherna. Det får inte bli så att regeringen finner det lättare att bevilja subventioner till förlustföretag än att positivt förbättra arbetsvillkoren för den företagsamhet som skall utgöra basen för vårt framtida näringsliv.

Vård och vanvård

Generaldirektören för kriminalvårdsstyrelsen gjorde i slutet av juli ett uttalande i SvD, som var alltför välkommet och viktigt för att tillåtas falla i glömska. Han erkände rentut, vad alla som inte förvirrats av de tomma fraser, vari den urartade kriminalpolitiken insvepts, länge vetat, nämligen att "vi kan inte vårda bort någon brottslighet. Vi vet allt för litet om den".

Grundtanken i hans uppseendeväckande medgivande är att "man inte skall överdriva det där med vård. Det för tanken till vad landsting kan erbjuda, men den som av domstol döms till fängelse döms ju i första hand av allmänpreventiva skäl eller helt enkelt för att man vill oskadliggöra honom för en tid".

Det känns tillfredsställande att detta nu uttalar av "kriminalvårdens" ledande ämbetsman. Faktum är ju att vårdeffekten av fängelsestraffen inte är större nu än då man för några decennier sedan döpte om fångvaktarna till vårdare. De med sådan optimism genomförda skrivbordsreformerna har visat sig förfelade. Inom kriminalpolitiken har vi

med eftertryck satt oss mellan två stolar; vi har varken ett godtagbart skydd för allmänheten gentemot den grova brottsligheten eller fungerande kriminalvård i frihet.

Att detta är den förra socialdemokratiska regeringens fel är uppenbart. Trots alla varningar drev den igenom en "humanitär" vårdlinje, senast år 1974 i den nya kriminalvårdslagens form. Den lagen har blivit ett förfärande misslyckande. Narkotikan har trängt in på anstalterna i sådan skala att miljon där börjar påminna om 1700-talets Tiggaropera. Rymningar sker på löpande band. Ett normalläge tycks vara att ca 10 procent av de för grova brott intagna är på rymmen – ofta genom illojalt utnyttjande av de generösa permissionsreglerna. Inte att undra på att det rånas banker och postkontor som under Vilda Västernperiodens värsta tid i USA. Vad hjälper det att skickliga polisinsatser gör att uppklaringsprocenten beträffande dessa rån är mycket hög: 70–80 procent. De för rånerna gripna och dömda är ju ofta snabbt ute igen – i full professionell verksamhet.

Hr Martinsson förebådar visserligen i sitt uttalande att förslag kan väntas om skärpta bestämmelser för permission och eventuellt en återgång till bättre bevakade besök. Men räcker det? Behövs det inte flera effektiva isoleringsavdelningar – typ Kumla – där något så när säkra garantier kan skapas mot rymningar av de mest desperata och mest samhällsfarliga?

Behövs det inte också mycket starkare satsning på frivården med ett uppbåd av långt talrikare vårdkontakter – yrkesmän och frivilliga? "Vårdanstalterna" har nu utvecklats till sådana smittohärdar, att den enda vård, där man ger den dömde en reell chans till förbättring, är försök till social återanpassning ute i samhällslivet – under personlig ledning och hjälp dag för dag.

Centerstämman i TV

Centerpartiet höll stämma i juni tillsammans med sitt kvinnoförbund och sitt ungdomsförbund. Ett kort reportage förekom i TV/Aktuellt. Det koncentrerades inte på vad som förekom på stämman utan på vad som kunde sägas emot centerns politik. Till yttermera visso hade man som kommentator engagerat hr Olof Palme.

Från centerhåll har programinslaget anmälts för Radionämnden, vad man nu tror sig kunna vinna med den saken. Det har också anmälts för Sveriges Radios styrelse, som förmodligen kommer att svara att ärendet inte ligger inom styrelsens kompetens. Skånska Dagbladet (c) har gått mycket förnuftigare fram. Tidningen har namngivit reportern, Mats Svensén, som gjorde det vänstervridna programmet. Därmed är han placerad för framtiden och det är klargjort att han inte borde få ansvara för politiska program, som han alltså medvetet vinklar. Tidningen antyder vidare att hr Palme eller "hans Göran Persson", alltså partisekreterare Sten Andersson, ordnat saken redan före stämman.

Det senare är naturligtvis fullt möjligt. Hr Anderssons envetna försök att komma åt centern i allmänhet och statsminister Fälldin i synnerhet är nu så välkända, att varje angrepp på regeringen, varje slag under bältet, rent automatiskt i första hand tillskrivs hans inflytande. Men man skall därför inte underskatta de vänstervridna krafterna inom Sveriges Radio.

Många hade trott att en av regeringens första åtgärder förra hösten skulle ha blivit att den tillhållit Sveriges Radios ledning – ty en sådan måste väl finnas? – att övertramp åt vänster i den orimliga utsträckning som förekommit inte vidare borde tolereras. Vetterligen skedde inte detta. Kanske trodde man på en reaktion inom företaget i de nya politiska konjunkturen och att en sådan skulle leda till självsanering och bättring.

I så fall finns det otaliga exempel på att man trodde fel. Men episoden med centerstämman ligger regeringen nära. Den kan betraktas som ett typfall av vänstervridet ställningstagande i skydd av ett nyhetsreportage. Man kan knappast undvika att påtala det.

Den gamla frågan tål att upprepas: när får vi den av många efterlysta nya ledningen för Sveriges Radio?

De mänskliga rättigheterna

I Helsingforsdokumentet, som undertecknades för två år sedan, utlovade signatärerna bland annat att de skulle underlätta möjligheterna att resa mellan olika länder, vinnlägga sig om bättre kulturella kontakter och på olika sätt öka informationerna om varandra. För västvärlden beredde detta inga svårigheter. Östtyskland var däremot ett land som vägrade att skriva på. Där hade man Berlinmuren att tänka på och ville verkligen inte öka möjligheterna att komma förbi den. Sovjetunionen undertecknade, men att man i Moskva skulle gå med på mera påfallande lättnader för sina egna var inte att tänka på.

Ty utfästelserna i Helsingfors gällde inte de inre förhållandena i ett land utan relationerna mellan länder. När folk i öster började begära visum för utlandsresor, avvisades de med indignation: var de folkfiender och opponenter mot sitt land? När vetenskapsmän talade om kulturell frihet, sattes de i svårare fall som förr på mentalsjukhus för att brytas ned. Mänskliga rättigheter låter bra i propagandan, men stärker de partiet och det kommunistiska samhället?

Den nya ryska författningen av i år säger ifrån på den punkten. Oliktänkande fördöms. Yttrandefrihet och pressfrihet skall tjäna de arbetandes intressen och stärka det socialistiska systemet. Vad som är folkets och

systemets intresse avgör partiet. Det uttrycks så, att partiet "leder sovjetfolkets skapande ansträngningar och ställer striden för kommunistisk seger på planmässig vetenskapligt grundad bas." Sacharov, Medvedev och andra förstår vad som menas med den vetenskapligheten. De har att vända sig till partiet för att få veta vad som är rätt och skall inte komma med egna funderingar.

President Carter yttrade sig i maj om vad som i Sovjetunionen – otvivelaktigt innanför dess gränser – och på andra håll sker ifråga om Helsingforsavtalens både anda och bokstav. Han kom inte med konkreta förslag, ännu mindre med hotelser. Han ville klargöra sina politiska intentioner, som visade sig vara att tjäna mänskligheten. Sovjetunionen svarade med vad presidenten i ett senare tal kallat "negativa kommentarer". Samtidigt har oppositionen där fått sina ansträngningar försvårade. Men presidenten tvingas av sitt samvete, får man höra från USA. Han är kristen och måste tala vad sant är. En bidragande orsak är kanske att han ogillar Henry Kissinger, som inte gav sig ut för att vara specialist på vare sig kristendom eller moral och som inriktade sin praktiska politik på att hindra krig och särskilt kommande kärnvapenkrig. De mänskliga rättigheterna fick det gå med som det kunde, även om enskilda fall löstes med vad som brukar kallas tyst diplomati och som kunde taga sig uttryck i gåvor och alldeles oheliga gengåvor.

Politiska beslut grundade på moraliska motiveringar kan ha oväntade följder. De är också svåra att diskutera, eftersom mycket hänger på personliga tolkningar av vad moral är. Om president Carter, för att bara nämna ett exempel, skulle genomdriva vad han i ett tal sagt om Israels gränser på Västbanken, skulle resultaten bli förödande för freden. Sedan må man ha vilka åsikter man vill om hur dessa gränser kommit till.

Presidenten är bara i början av sin första

period, men han har redan hunnit bli jämförd med en annan moralisk president i USA, nämligen Woodrow Wilson, som ställde upp egna, ganska diffusa ideal som absoluta normer för andra. Men så illa skall man inte tro om den nuvarande presidenten, och inte heller om framtiden.

Samarbetsinviterna

Under sommaren har den socialdemokratiske oppositionen riktat vissa samarbetsinbjudningar till regeringen. Sålunda har hr Palme själv och hans partisekreterare Sten Andersson framträtt i tal och skrift för att betyga partiets vilja att låta resonera med sig. Tyvärr visar en närmare granskning av deras uttalanden att de alls inte är inställda på ett samarbete utan på att slå in kilar mellan regeringspartierna.

Meningen är, kort sagt, att misstänkliggöra de åtgärder, som är nödvändiga för att återställa vår exportindustris konkurrenskraft och åstadkomma inre ekonomisk balans. I det syftet utmålar man regeringspolitiken som högerstyrd och hoppas att därigenom skapa oro inom mittenpartiernas radikala flygelgrupper.

Sten Anderssons fördomsfrihet är särskilt uppenbar i hans sätt att vända på sammanhangen. I SvD 30/7 oroade han sig under rubriken "Solidaritet – inte högerpolitik" mycket för omvårdnaden av de gamla. Det finns i dag, påpekar han med rätta, "en miljon ålderspensionärer. 800 000 svenskar är över 70 år. 1985 har antalet växt till mer än en miljon. De, som idag är över 80 år, utgör 2,5 procent av befolkningen, men deras behov av vård är så starkt att de behöver 25 procent av alla våra vårdresurser". Efter att ha konstaterat att de gamla har rätt att ställa krav på trygghet och omvårdnad upplyser han, att det kommer att krävas många nya miljarder att klara den uppgiften. "Men var-

ifrån ska de pengarna tas om den borgerliga regeringen, som den planerat, via höjdmoms tar in många miljarder för att betala indexreglering och marginalsattesänkningar".

Sten Andersson vill inte eller låtsas inte förstå att dessa planerade regeringsåtgärder är ett av de nödvändiga leden i en konstruktiv näringspolitik, som är den enda möjligheten att trygga värden om de gamla. Regeringen står ju inför två uppgifter, som hänför sig till två skilda perspektiv – ett kort och ett långsiktigt. I det korta perspektivet sett har den ansvaret för att vi tar oss ur den svåra ekonomiska krisen, så att vi inte drabbas av en kombinerad inflations- och arbetslöshetskatastrof. I det långa perspektivet står vi liksom andra jämförbara länder inför en historiskt unik svårighet. Hur skall ett krympande skikt av arbetsföra kunna försörja den växande del av befolkningen, som våra gamla utgör. Allt tal om 0-tillväxt av miljöskäl eller egalitära motiv är struntprat – om vi inte vill acceptera att de gamla lider nöd. Tvärtom, en expansiv ekonomi är den humanitärt enda godtagbara lösningen.

Redan nu börjar siffrorna om uppgiftens storleksordning tala ett hotfullt språk. Det kommer i själva verket att krävas en gigantisk kraftanstängning för att vi skall kunna uppfylla de i lag givna löftena till pensionärerna. Den lagstadgade pensioneringen uppvisar i dagens läge, vid en fondbildning av c:a 100 miljarder kr (vilket är vad vi nu har) ett kapitalvärde av förpliktelser som överstiger fondmedlen med ca 370 miljarder kr. Det beloppet motsvarar ungefär 1977 års bruttonationalinkomst.

Så länge Sten Andersson och andra socialdemokratiska debattörer inte kan svara på frågan hur den luckan, som hela tiden växer genom inflationen, skall fyllas, finns det ingen anledning att taga dem på allvar. Deras argument har ingenting med verkligheten att göra.